

КАСУМОВА А. Б.,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри медичного
та фармацевтичного права
(Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця)

УДК 342.723

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН, ПОВ'ЯЗАНІ ЗІ СТАНОМ ЇХ ЗДОРОВ'Я

Розглянуто окремі аспекти обмеження прав громадян, пов'язані зі станом їх здоров'я. Внесено пропозиції вдосконалення положень законів України та підзаконних нормативно-правових актів, що регламентують випадки таких обмежень.

Ключові слова: обмеження прав, пов'язані зі станом здоров'я, права в сфері охорони здоров'я, медичне право, госпіталізація, примусові заходи медичного характеру.

Рассмотрены отдельные аспекты ограничения прав граждан, связанные с состоянием их здоровья. Внесены предложения совершенствования положений законов Украины и подзаконных нормативно-правовых актов, регламентирующих случаи таких ограничений.

Ключевые слова: ограничения прав, связанные с состоянием здоровья, права в сфере охраны здоровья, медицинское право, госпитализация, принудительные меры медицинского характера.

The problematic issue regarding limiting of civil rights connected with their health is considered. The suggestions to improve provisions of Ukrainian laws and normative legal acts that regulating such limiting is introduced.

Key words: right's limitation connected with health, right to health care, medical law, hospitalization, compulsory medical measures.

Вступ. Кожна людина має право на охорону здоров'я, що гарантується як нормами міжнародного права, так і положеннями національного законодавства. Одним із принципів охорони здоров'я, що визначені в ст. 4 Основ законодавства України про охорону здоров'я (далі – Основи) є дотримання прав і свобод людини і громадянина в сфері охорони здоров'я та забезпечення пов'язаних з ними державних гарантій. Обмеження прав і свобод громадян у сфері охорони здоров'я є допустимим лише у випадках, встановлених законом. Актуальним є систематизація таких випадків з метою удосконалення механізмів захисту прав громадян у сфері охорони здоров'я за наявності їх порушення.

Постановка завдання. Метою даної статті є аналіз законодавчо визначених можливостей обмеження прав громадян, пов'язаних зі станом їх здоров'я, а також з'ясування суті та значення таких обмежень для реалізації усіх інших прав громадян у сфері охорони здоров'я.

Результати дослідження. Обмеження прав громадян у сфері охорони здоров'я є явищем повсякчасним. Однак правомірність такого обмеження визначається з урахуванням положень законів України. У теорії права існують різні підходи до визначення поняття «обмеження права». О.В. Малько характеризує його, як правове утримання від протизаконного діяння, що створює умови для задоволення інтересів контрsubj'єктів і суспільних інтересів в охороні і захисті, як виняток певних можливостей в діяльності осіб [6, с. 59]. На думку А.А. Малиновського, обмеження суб'єктивного права – це вилучення деяких правомочностей зі змісту даного права [5, с. 68]. Великий юридичний енциклопедичний словник тлумачить «обмеження», як межі, які впливають із законів та інших нормативних актів, з рішень органів державної влади, за які не повинна виходити діяльність суб'єктів [1, с. 391]. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови слово «обмеження» – це правило, настанова, що обмежує чий-небудь права, дії [2, с. 810]. Водночас поняття «обмеження прав громадян, пов'язані зі станом їх здоров'я», не отримало широкого наукового висвітлення. Спробуємо визначити його через призму законодавчого тлумачення.

Сфера охорони здоров'я знаходиться в площині захисту особистих немайнових прав громадян. Відповідно до ч. 2 ст. 274 ЦК України: «Обмеження особистих немайнових прав фізичної особи, встановлених цим Кодексом та іншим законом, можливе лише у випадках, передбачених ними» [22]. Аналіз цього положення дає підстави погодитись із тим, що втручання у сферу особистих немайнових прав має базуватися на певних підставах, а саме: 1) сама можливість втручання у сферу особистих немайнових прав, а тим більше їх обмеження, повинна бути передбачена законом, а тих, які встановлені Конституцією України, – лише у випадках, передбачених нею; 2) особа, яка здійснює подібне обмеження, повинна мати спеціальні документально підтверджені повноваження; 3) особа, вказана у попередньому пункті, може здійснювати обмеження особистих немайнових прав лише у своєму, вузько спеціалізованому аспекті [7, с. 452]. Виходячи із зазначеного, в найбільш загальному вигляді обмеження прав громадян, пов'язані зі станом їх здоров'я, можна визначити, як встановлені законом виключення з правового статусу громадян, які встановлюються з метою захисту та забезпечення інших осіб, суспільства чи держави. На підставі і в порядку, передбаченому законами України зі змісту прав особи в сфері охорони здоров'я, правомірно можуть вилучатись певні правомочності, про які буде йти мова далі.

Ч. 2 ст. 9 Основ законодавства України про охорону здоров'я містить вичерпний перелік підстав для обмежень прав громадян, пов'язаних зі станом їх здоров'я, а саме:

1. Застосування примусових заходів медичного характеру щодо осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння;
2. Обмеження прав громадян у вигляді примусового медичного огляду;
3. Обмеження прав громадян у вигляді примусової госпіталізації;
4. Обмеження прав громадян у зв'язку з проведенням карантинних заходів [8].

Положення зазначеної статті мають бланкетний характер, а отже – деталізуються в інших законах України та підзаконних нормативно-правових актах. Однак, сам перелік підстав, наведений у ч. 2 ст. 9 Основ, є дещо неповним, зважаючи на наступне.

По-перше, якщо мова йде про застосування примусових заходів медичного характеру, то зміст таких обмежень визначається з урахуванням ст. 9 Закону України «Про психіатричну допомогу» від 22.02.2000 р. № 1498-III. Особа може бути визнана тимчасово (на строк до 5 років) або постійно непридатною, внаслідок психічного розладу, до виконання окремих видів діяльності (робіт, професій, служби), що можуть становити безпосередню небезпеку для неї або оточуючих [19]. Перелік медичних психіатричних протипоказань щодо виконання окремих видів діяльності наведений у постанові КМУ «Про затвердження Порядку проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів і переліку медичних психіатричних протипоказань щодо виконання окремих видів діяльності (робіт, професій, служби), що можуть становити безпосередню небезпеку для особи, яка провадить цю діяльність, або оточуючих» від 27.11.2000 р. № 1465 [14], і підлягає періодичному (не рідше одного разу на 5 років) перегляду.

Відповідно до ч. 1 ст. 503 Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК України), примусові заходи медичного характеру застосовуються до:

1) особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, у стані неосудності;

2) особи, яка вчинила кримінальне правопорушення у стані осудності, але захворіла на психічну хворобу до постановлення вироку [4].

У статті ж 9 Основ згадується лише про «осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння». Тобто, зміст ч. 2 ст. 9 Основ є вужчим, ніж положення ч. 1 ст. 503 КПК України. Пропонується внести зміни до ч. 2 ст. 9 Основ з урахуванням положень ч. 1 ст. 503 КПК України та викласти їх наступним чином: «Застосування примусових заходів медичного характеру щодо осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння, передбачені законом України про кримінальну відповідальність, у стані неосудності, осіб, які вчинили кримінальне правопорушення у стані осудності, але захворіли на психічну хворобу до постановлення вироку, ... допускається тільки на підставах та в порядку, передбачених законами України». Аналогічні зміни доцільно внести до ч. 3 ст. 13, ч. 5 ст. 18 Закону України «Про психіатричну допомогу», оскільки там фігурує саме «особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння», що не узгоджується з положеннями КПК України.

По-друге, щодо такого обмеження прав громадян, як примусовий медичний огляд. Законодавчо визначено, що для окремих категорій громадян медичний огляд є обов'язковим. Це – особи, віком до 21 року; працівники, зайняті на важких роботах, роботах зі шкідливими чи небезпечними умовами праці, або на роботах, де є потреба у професійному доборі (п. 1.1. наказу МОЗ України «Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій» від 21.05.2007 р. № 246 [13]). Обмеження для громадян у вигляді примусового медичного огляду визначаються з урахуванням специфіки професій, виробництв та організацій, на яких зайняті працівники. Їх перелік наведений у постанові КМУ «Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок» від 23.05.2001 р. № 559 [11]. Зокрема, може бути встановлений обов'язковий первинний і періодичний профілактичний наркологічний огляд [16]; попередній та періодичний психіатричний огляд [20]; профілактичний медичний огляд на туберкульоз [18]; попередній (періодичний) медичний огляд, якщо особи є працівниками транспортних засобів (як для працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці, з урахуванням специфіки діяльності, шкідливих та небезпечних факторів виробничого середовища і трудового процесу) [12].

Зміст такого обмеження полягає в тому, що особа не вправі ухилитися від проходження примусового медичного огляду, інакше роботодавець може притягнути працівника до дисциплінарної відповідальності та відсторонити його від роботи без збереження заробітної плати (п. 3.9 наказу МОЗ України «Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій» від 21.05.2007 р. № 246 [13]). Особою, яка відмовляється або ухиляється від обов'язкового медичного огляду, визнається працівник, який без поважних причин не пройшов попередній (до прийняття на роботу), періодичний (протягом трудової діяльності) або позачерговий (за поданням відповідного головного державного санітарного лікаря) медичний огляд відповідно до вимог постанови КМУ від 23.05.2001 р. № 559 [11] та/або наказу МОЗ України від 21.05.2007 р. № 246 [13]. Для прикладу, якщо студенти вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації під час проходження виробничої практики мають виконувати роботи, де є високий ризик зараження збудником захворювання на туберкульоз, вони не допускаються до виконання зазначених робіт без проходження обов'язкового профілактичного медичного огляду на туберкульоз. А в разі виявлення у таких студентів захворювання на заразну форму туберкульозу, відсторонюються від виконання робіт до припинення виділення з організму збудника туберкульозу та отримання медичного висновку щодо можливості виконання таких робіт (ст. 14 Закону України «Про протидію захворюванню на туберкульоз» від 05.07.2001 р. № 2586-III) [18].

Якщо ж мова йде про ухилення від медичного огляду або медичного обстеження особи, хворої на наркоманію, або від огляду на наявність наркотичного сп'яніння, то відповідно до ст. 44-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), за це передбачена адміністративна відповідальність. Варто зауважити, що у ст. 45 КУпАПа встановлюється відповідальність саме за «ухилення від обстеження» і «ухилення від профілактичного лікування» для осіб, хворих на венеричну хворобу [3]. В цьому випадку обов'язкове обстеження на венеричну хворобу та обов'язкове профілактичне лікування можна визначити, як окремі підстави обмеження прав громадян, пов'язані зі станом їх здоров'я. Однак в ч. 2 ст. 9 Основ такі підстави не передбачені.

Прогалиною законодавства є й відсутність у ч. 2 ст. 9 Основ такої підстави обмеження прав громадян, як обов'язкова вакцинація (щеплення, імунізація). Відповідно до абз. 1 п. 5 наказу МОЗ України «Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні та контроль якості й обігу медичних імунобіологічних препаратів» від 16.09.2011 р. № 595, вакцинацією (щепленням, імунізацією) є створення штучного імунітету в людини до певних інфекційних хвороб шляхом введення вакцини, анатоксину чи імуноглобуліну [17]. Законодавчо передбачений і перелік обов'язкових профілактичних щеплень та оптимальні строки їх проведення. Зміст зазначених обмежень полягає у тому, що, якщо особа необгрунтовано відмовляється або ухиляється від проведення вакцинації (щеплення, імунізації), то вона підлягає відстороненню від роботи (п. 1.2.5. наказу МОЗ України «Про затвердження Інструкції про порядок внесення подання про відсторонення осіб від роботи або іншої діяльності» від 14.04.1995 р. № 66 [9]). Перелік обов'язкових профілактичних щеплень затверджений наказом МОЗ України «Про удосконалення проведення профілактичних щеплень в Україні» від 11.08.2014 р. № 551 [21]. Сюди входить, зокрема, щеплення з метою запобігання захворюванням на дифтерію, кашлюк, кір, поліомієліт, правець, туберкульоз та інші захворювання. Отже, проведення обов'язкової вакцинації (щеплення, імунізації) є підставою до правомірного обмеження прав громадян, що пов'язані зі станом їх здоров'я.

По-третє, ще однією підставою обмеження прав громадян в контексті даної теми дослідження є примусова госпіталізація. Примусова госпіталізація може проводитися з метою запобігання поширенню інфекційних хвороб; діагностики, лікування чи ізоляції особи, хворої на туберкульоз, або особи, стосовно якої існує підозра захворювання на туберкульоз; застосування примусових заходів медичного характеру. Розглянемо їх детальніше:

1. Запобігання поширенню інфекційних хвороб. Така госпіталізація здійснюється в порядку Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 р. № 1645-III [15] щодо: а) хворих на особливо небезпечні та небезпечні інфекційні хвороби, а також осіб з симптомами таких хвороб; б) осіб, які, перебуваючи на території карантину, мали достовірно встановлені контакти з хворим на особливо небезпечну інфекційну хворобу.

Якщо мова йде про особу, робота якої пов'язана з обслуговуванням населення і може призвести до поширення інфекційних хвороб, то така особа за її згодою тимчасово переводиться на роботу, не пов'язану з ризиком поширення інфекційних хвороб. Якщо ж зазначену особу перевести на іншу роботу неможливо, то відповідно до ч. 1 ст. 23 Закону України «Про захист від інфекційних хвороб» вона відсторонюється від роботи в порядку, встановленому законом. На період відсторонення від роботи їй виплачується допомога у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Відповідно до п. 1.2. наказу МОЗ України «Про затвердження Інструкції про порядок внесення подання про відсторонення осіб від роботи або іншої діяльності» від 14.04.1995 р. № 66, відстороненню від роботи або іншої діяльності підлягають:

- хворі на небезпечні для оточуючих інфекційні хвороби;
- особи, які є носіями збудників інфекційних захворювань;
- особи, які були в контакті з хворими на небезпечні для оточуючих інфекційні хвороби;
- особи, які відмовляються або ухиляються від обов'язкового медичного огляду;
- особи, які відмовляються або ухиляються від профілактичних щеплень [9].

2. З метою діагностики, лікування чи ізоляції особи, хворої на туберкульоз, або особи, стосовно якої існує підозра захворювання на туберкульоз. Відповідано до ч. 1 ст. 11 Закону України «Про протидію захворювання на туберкульоз», у разі, якщо хворі на заразні форми туберкульозу, у тому числі під час амбулаторного чи стаціонарного лікування порушують протиепідемічний режим, що ставить під загрозу зараження туберкульозом інших осіб, з метою запобігання поширенню туберкульозу за рішенням суду вони можуть бути примусово госпіталізовані до протитуберкульозних закладів, що мають відповідні відділення (палати) для розміщення таких хворих [18].

3. З метою застосування примусових заходів медичного характеру:

а) госпіталізація до психіатричного закладу зі звичайним наглядом;

б) госпіталізація до психіатричного закладу з посиленням наглядом;

в) госпіталізація до психіатричного закладу з суворим наглядом (ч. 2 ст. 19 Закону України «Про психіатричну допомогу»).

По-четверте, обмеження прав громадян, пов'язані зі станом їх здоров'я, можливі у зв'язку з проведенням карантинних заходів.

Карантин – це адміністративні та медико-санітарні заходи, що застосовуються для запобігання поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб (ч. 1 ст. 1 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 19.07.95 р. № 133 [15]).

Карантин встановлюється на період, необхідний для ліквідації епідемії чи спалаху особливо небезпечної інфекційної хвороби. Обмеження прав громадян під час карантину полягають у забороні вільного переміщення територією, на якій, для прикладу, був виявлений спалах особливо небезпечної інфекційної хвороби. Перелік таких хвороб наведений у наказі МОЗ України «Про затвердження Переліку особливо небезпечних, небезпечних інфекційних та паразитарних хвороб людини і носійства збудників цих хвороб» від 19.07.1995 р. № 133 [10]. Залишення території карантину не можливе без отримання довідки, що дає право на виїзд за її межі. Тобто, обмежується й право на свободу пересування громадян.

Висновки. Аналіз законодавчо визначених можливостей обмеження прав громадян, пов'язаних зі станом їх здоров'я, дає підстави констатувати, що:

1. Обмеження прав громадян, пов'язані зі станом їх здоров'я, можна визначити, як встановлені законом виключення з правового статусу громадян, які встановлюються з метою захисту та забезпечення інших осіб, суспільства чи держави;

2. Правомірність обмежень прав громадян, пов'язаних зі станом їх здоров'я, визначається тим, що можливість обмеження прав закріплена у законі; здійснення обмеження прав суворо регламентується положеннями нормативно-правових актів щодо процедури і правових наслідків таких обмежень; змістом обмеження є утримання від реалізації прав.

3. Підстави для обмеження прав громадян, пов'язані зі станом їх здоров'я, передбачені в ч. 2 ст. 9 Основ законодавства України про охорону здоров'я. Цей перелік є неповним, зважаючи на положення проаналізованих вище нормативно-правових актів, тому пропонується внести зміни до ч. 2 ст. 9 Основ, та викласти їх наступним чином:

«Стаття 9. Обмеження прав громадян, пов'язані зі станом їх здоров'я.

Застосування примусових заходів медичного характеру щодо осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння, передбачені законом України про кримінальну відповідальність, у стані неосудності, осіб, які вчинили кримінальне правопорушення у стані осудності, але захворіли на психічну хворобу до постановлення вироку; обмеження прав інших громадян у вигляді примусового медичного огляду або примусової госпіталізації, вакцинації (щеплення, імунізації), ухилення від обстеження і профілактичного лікування, а також у зв'язку з проведенням карантинних заходів допускається тільки на підставах і в порядку, передбачених законами України».

Список використаних джерел:

1. Барихин А.Б. Большой юридический энциклопедический словарь. М. : Книжный мир, 2003 . – 719 с.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і глов. ред. В.Т. Бусел. – К., Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9–10, № 11–12, № 13. – Ст. 88.
5. Малиновский А.А. Злоупотребление субъективным правом (теоретико-правовое исследование) / А.А. Малиновский. – М. : Юрлитинформ, 2007. – 352 с.
6. Малько А.В. Стимулы и ограничения в праве: теоретико-информационный аспект. – Саратов, 1994.
7. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. – 2-е вид., перерод. і доп. / За ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової та В.В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – Т. I. – 832 с.
8. Основи законодавства про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
9. Про затвердження Інструкції про порядок внесення подання про відсторонення осіб від роботи або іншої діяльності : наказ МОЗ України від 14.04.1995 р. № 66 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0270-95>.
10. Про затвердження Переліку особливо небезпечних, небезпечних інфекційних та паразитарних хвороб людини, і носійства збудників цих хвороб : наказ МОЗ України від 19.07.95 р. № 133 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=383>.
11. Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок : постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2001 р. № 559 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/559-2001-п>.
12. Про затвердження Положення про медичний огляд кандидатів у водії та водіїв транспортних засобів : наказ МОЗ України, МВС України від 31.01.2013 № 65/80. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0308-13>.
13. Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій : наказ МОЗ України від 21.05.2007 № 246 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0846-07>.
14. Про затвердження Порядку проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів і переліку медичних психіатричних протипоказань щодо виконання окремих видів діяльності (робіт, професій, служби), що можуть становити безпосередню небезпеку для особи, яка провадить цю діяльність, або оточуючих : постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2000 р. № 1465 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1465-2000-п>.
15. Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 06.04.2000 р. № 1645-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 29. – Ст. 228.
16. Про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення : постанова Кабінету Міністрів України від 06.11.1997 р. № 1238 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1238-97-п>.
17. Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні та контроль якості й обігу медичних імунобіологічних препаратів : наказ МОЗ України від 16.09.2011 № 595 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1159-11>.
18. Про протидію захворюванню на туберкульоз : Закон України від 05.07.2001 р. № 2586-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 49. – Ст. 25.
19. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 р. № 1489-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 19. – Ст. 143.
20. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII // Відомо-

сті Верховної Ради України. – 1994. – № 28. – Ст. 232.

21. Про удосконалення проведення профілактичних щеплень в Україні : наказ МОЗ України від 11.08.2014 р. № 551 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1237-14>.

22. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.

КОЛОСОВА О. Е.,

аспірант

(Інститут економіко-правових досліджень
Національної академії наук України)

УДК 346.542

ЗАКОНОДАВЧА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ НЕЗНАЧНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті розглянуто проблеми щодо законодавчої регламентації незначної державної допомоги в Україні, проаналізовано сутність та особливості її надання. З метою ефективного функціонування незначної державної допомоги запропоновано зміни в чинне законодавство.

Ключові слова: конкуренція, система державної допомоги, суб'єкт господарювання, незначна державна допомога.

В статье рассмотрены проблемы относительно законодательной регламентации незначительной государственной помощи в Украине, проанализированы сущность и особенности ее предоставления. С целью эффективного функционирования незначительной государственной помощи предложены изменения в действующее законодательство.

Ключевые слова: конкуренция, система государственной помощи, субъект хозяйствования, незначительная государственная помощь.

The present article is dedicated to problems regarding legislative regulation of de minimis state aid in Ukraine, analyzed essence and features of its. In order to the effective functioning of de minimis the changes to current legislation was proposed.

Key words: competition, state aid system, business entity, de minimis state aid.

Вступ. Вітчизняна система державної допомоги суб'єктам господарювання під впливом євроінтеграції зазнала змін, адаптувавши нові інструменти правового регулювання у відносинах між наднаціональними організаціями/державою з одного боку та суб'єктами господарювання з іншого. Одним із таких інструментів є незначна державна допомога, яка в Європейському Союзі має назву «de minimis». Прийняття Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – Закон) [1] як прямого наслідку реформування має вагомe значення в становленні інституту державної допомоги, адже сприяє введенню в національне законодавство «нових» європейських правил, які з моменту підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (далі – Угода) [2] розпочинають своє функціонування. Однак повністю всі положення Закону набудуть чинності тільки в 2017 р. Проте, окрім визначення незначної допомоги та ще деяких положень, які містяться в Регламенті де

